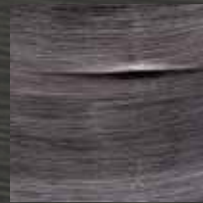
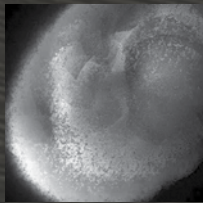

Графит, материја и енергија спиритуалне територије

Стеван Којић
Нестратегијска интелигенција
2013, инсталација

Графит, материја и енергија спиритуалне територије

учесници

**Даница Бићанић /Нови Сад/, Ана Вујовић /Београд/,
Милош Вујановић /Нови Сад/, Перица Донков /Ниш/,
Милена Јефтић Ничева Костић /Београд/, Стеван Којић /Нови Сад/,
Гордана Каљаловић /Београд/, Силвија Метзгер /Осијек/,
Милица Мургић /Београд/, Ђорђе Одановић /Београд/,
Душан Петровић /Београд/, Марица Радојчић /Београд/,
Боба Ступар /Београд, Атина/, Мариела Цветић /Београд/**

аутор **Гордана Каљаловић**

Graphite, as the Matter and Energy of Spiritual Territory

Participants

**Danica Bićanić /Novi Sad/, Ana Vujović /Belgrade/, Miloš Vujanović /Novi Sad/,
Perica Donkov /Niš/, Milena Jeftić Ničeva Kostić /Belgrade/, Stevan Kojić /Novi Sad/,
Gordana Kaljalović /Belgrade/, Silvija Metzger /Osijek/, Milica Murgić /Belgrade/,
Djordje Odanović /Belgrade/, Dušan Petrović /Belgrade/, Marica Radojčić /Belgrade/,
Boba Stupar /Belgrade, Athens/, Mariela Cvetić /Belgrade/**

Exhibition concept **Gordana Kaljalović**

Продајна галерија "Београд"

Железнички музеј

март-април 2013.

ДРУГО ОД ИСТОГ*

Угљеник, животно значајан чинилац, има манифестне форме у графиту и дијаманту. Један је преносник инвенције и енергије, други топлоте и жеље. Као друго од истог, графит /graphit - реч грчког порекла – писати цртати/ има моћ трансформације, преношења значења, изазивања осећања. Материјална специфичност и оптичка сензитивност откривају се у трагу који оставља, „еманацијом присуства”. Вишевековни процеси /крајем 16. века почиње да се користи/ истрајног доношења графитног потеза, коме се само папир одупирао, стварају симбиозу онтолошког печата и индивидуалне ликовне препознатљивости. Нове технологије нису пореметиле унутрашњи поредак стварања који се најнепосредније изражава путем овог традиционалног ликовног средства. Сеизмографска директност, енергетско простирање, телесно искуство, део су процеса рада.

Савремена уметничка пракса користи изражајни потенцијал графита, и његову онтолошку привлачност из позиције концептуалног, филозофског промишљања, удаљавањем од референцијалних алузија на појавни свет, изражавањем симболичног односа према искуству и прави заокрет на нивоу формалне и садржинске интерпретације. Графит није само средство већ садржај по себи. Из овог угла може се посматрати вишедеценијско деловање Драгана Илића и Милене Ничеве Јевтић Костић.

Кроз нове софтверске технологије отвара се могућност виртуелизације графичког потеза и трансцендирања материјалног. Класична техника је саображена експерименталним процесима. Графит и оловке постају скулпторски материјал у концептуалном оквиру. У постављеним релацијама могу се констатовати значајне специфичности радова учесника пројекта у домену проширења значења графитног израза /кроз постојећа решења и она пројектом иницирана/. Индивидуални чин варира. Укључује потез, траг, као присуство значења, евоцира мануелност у интеракцији са случајем. Отвара простор пулсирајућих графитних структура, њихове еманације и проток између унутрашњег, осећајног, спиритуалног и спољашњег света. Постоји естетски интерес у тумачењу графитне форме, улоге светла, рефлексије материјала. Уметници се служе наговештајем правца, притиска, замаха, интерференције, наслојавања као и ширењем поља дејства ван граница самог рада. Стварајући опипљиве трагове, из тактилног, уводе околности које су неопипљиве, прелазећи из чулног у апстрактно. Материјални, хомогенизован простор визуелних сила остварују језиком вибрације и енергије графита као спроводника светлости, дубине и емоционалних стања.

У пројектованим односима : материја – значење, поступак – структура, енергија – територија, чулно – апстрактно, могуће је уочити полазишта личних поетика.

У инсталацији „Графитна завеса”, **Милене Јевтић Ничева Костић**, преко структуралне мреже потеза, кроз материјално обиље трагова, који прерастају у површине, постају рефлекс или дубина, остварује скоро метафизичко присуство. Опсесивном ритмом кружних потеза и звучним еквивалентом у аудиовизуелној инсталацији „Талас”, **Ана Вујовић** уводи у синестетички доживљај, досежући нематеријална својства. **Перица Донков** активира потенцијале простора структуралним интегрисањем рада са реалним амбијентом. **Милица Мургић**, густим наносима графита и интервенцијама – усецањем у ткиво папира, постиже тродимензионалност цртежа огледалског

---

* Назив предговора преузет из дела "Друго од истог" Жана Бодријара, Лапис ,Београд, 1994, а овде се односи на различите модификације угљеника.

сјаја. Скулптуром „Црни хоризонт”, **Душан Петровић** покреће сећање на минерално порекло материјала, са асоцијацијом на морфологију и рефлектујуће способности графита. Полазећи од Фројдовога појма *das Unheimliche*, **Мариела Цветић** реализује зидну инсталацију „Подтекст”/коришћењем компјутерског цртежа/, којом даје вредност *присутног* музејском простору, скривеном иза панела, доводећи у везу место и меморију. Сагледавајући графит из његове онтолошке димензије **Марица Радојчић** у раду „Чвор” реализује дигиталну симулацију виртуелне графитне форме у покрету, смисаоно је повезујући са енергијом и моћи врха оловке. **Стеван Којић**, у инсталацији „Нестратегијска интелигенција”, путем електронског уређаја трансформише сигнале метеоролошких сателита у роботске цртеже графитом, на зиду галерије. **Ђорђе Одановић**, фотографијом „Црно поље сукоба”, проблематизује сурову борбу око дијаманата, инсценацијом конфликта на црним, графитним територијама сукобљених интереса. **Милош Вујановић** развија линеарне структуре *ad infinitum*, које носе ритам, опсесивност и енергију утискивања графита. **Боба Ступар** у циклусу радова „Мистерије писма” преко текстуалне материје /урезане дијамантском иглом у стакло/, чији је корен у грчкој речи *grapho*, говори о моћи и крхкости језика. **Силвија Метзгер** инсталацијом „Слагалица” реализује интерактивну тродимензионалну мапу замишљене земље, груписањем оловака у боји, уроњеним у графитне површине различите засићености. **Гордана Каљаловић**, у језгру видео-скулптуре „Трансформација” којом подражава графитни минерал, отвара просторе зрачења материје и њене промене. **Даница Бићанић** изграђује светлосни и материјални систем у скулптуралној инсталацији „Простирање”.

Starting from traditional pictorial medium, exhibition **Graphite, as the Matter and Energy of Spiritual Territory**, explores recent, innovative use of graphite in works beyond drawings. Material characteristics, ontological potentiality, wide range of visual effects, made graphite ever inspiring material for creative transposition and use in vastly different ways.

The exhibition includes drawing, sculpture, video and installations, created over the past decade as well as several newly done works by established and emerging artists /Danica Bićanić, Ana Vujović, Miloš Vujanović, Perica Donkov, Stevan Kojić, Gordana Kaljalović, Silvija Metzger, Milica Murgić, Milena Jeftić Ničeva Kostić, Djordje Odanović, Dušan Petrović, Marica Radojčić, Boba Stupar, Mariela Cvetić/.

Focusing on symbolical values of graphite, allows artists to fully explore its meaning as well as physical properties such as reflection and tactility. They use structures that offer tangible spatial experience and achieve strong conceptual integrity throughout wide-ranging visual lexicon. Even the drawings that are included are conceptually pushing drawing in a new direction. They also raise the question what graphite means when included in sculpture, installation, video. Exhibition **Graphite...** gathers together works that reveal the dynamic tension between the materiality of structures and immateriality of impact.

Gordana Kaljalović

Перица Донков

Без назива

2013, графит и акрил на паусу, 244 x 155 cm, два дела

Душан Петровић
Црни хоризонт
1995, графит на јасену, 30x160x40 cm

Даница Бићанић
Простирање
2008, вишеделна скулптурална инсталација полиестер и паљено дрво

Боба Ступар

Ниво појмова

2004, дијамантском иглом урезане речи на стаклу,
35x35x25 cm

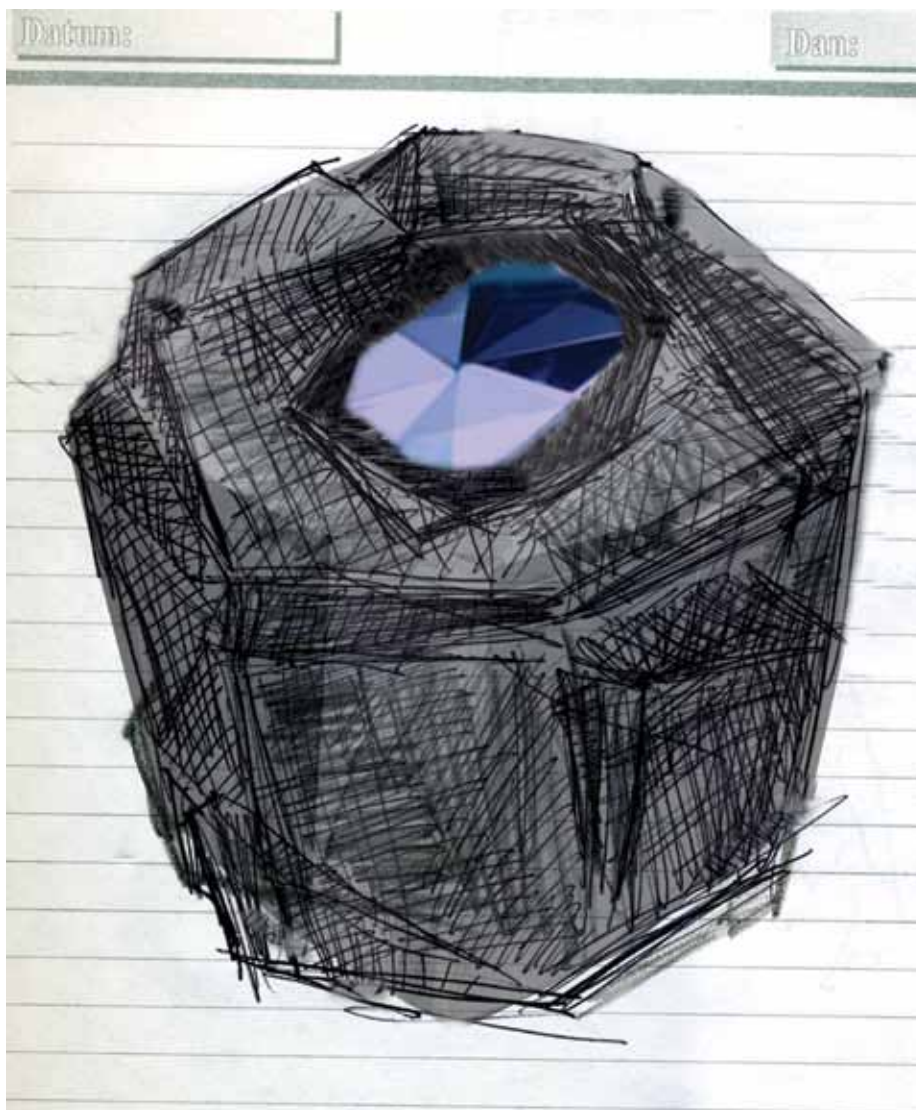

Ана Вујовић

Талас

2008, графит на картону, 205x205 cm

Гордана Каљаловић

Трансформација

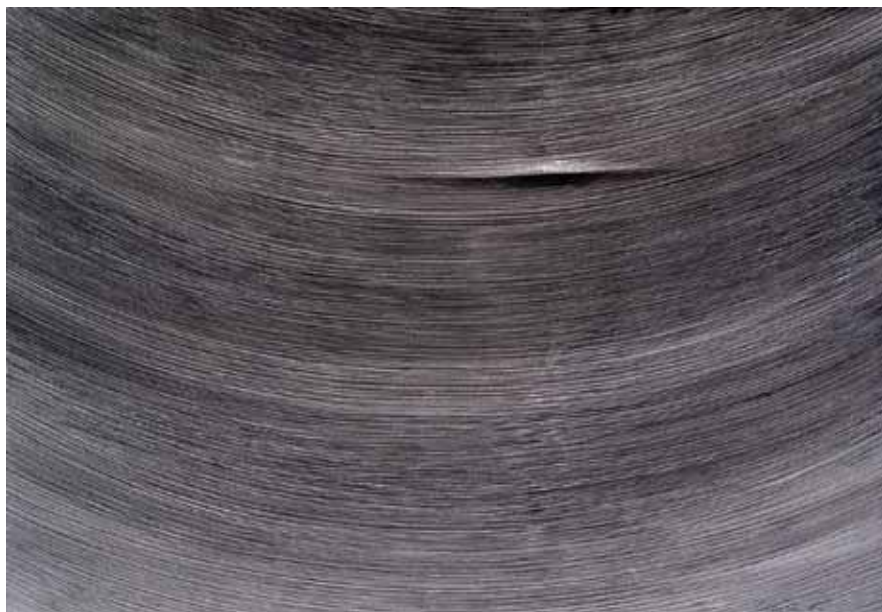
2013, видео-скулптура, дрво, дигит. рам, 45x45x44 cm
компјутерска анимација: Жива Станојевић

Милица Мургић

Без назива

2010, графит, папир, 60x50x15 cm

Милош Вујановић

Бубрење

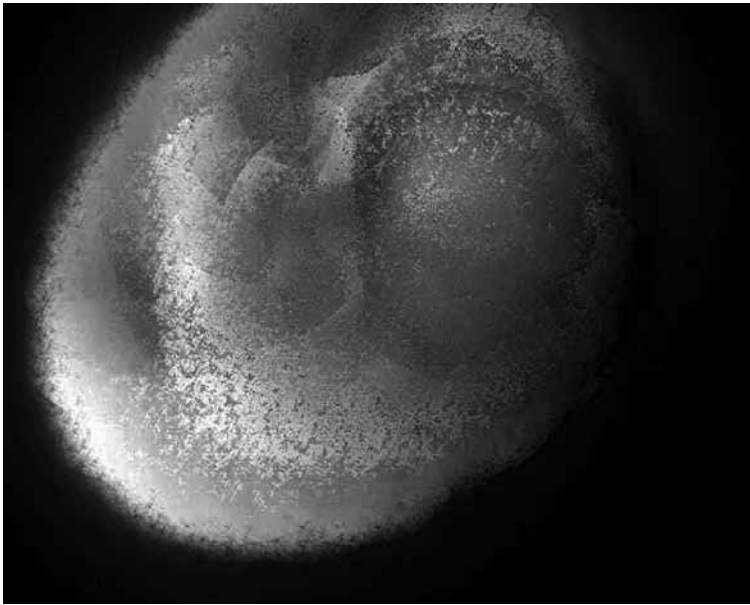
2013, графит на папиру, 70x120 cm

Милена Јефтић Ничева Костић

Графитна завеса

2000, графит, угљен и графитни прах на папиру, 400x350x100 cm

Марица Радојчић

Пулсирање Чвора

2013, инсталација са 3D анимацијом
софтвер Autodesk Maya 8.0

Чворовима се бавим деценијама, у разним видовима, али их до сада нисам анимирала. Овде сам чвор довела у везу са врхом оловке у коме је концентрисана сва њена моћ и енергија, што је у складу и у оквиру мојих идеја о лимесу, тачније тачкама нагомилавања, симболом почетка, краја, напона, извора, понора, скока... Све је то некако скривено и заробљено, ту у чвору, у складу са космичким ритмом и временом утиснутим у угљеник.

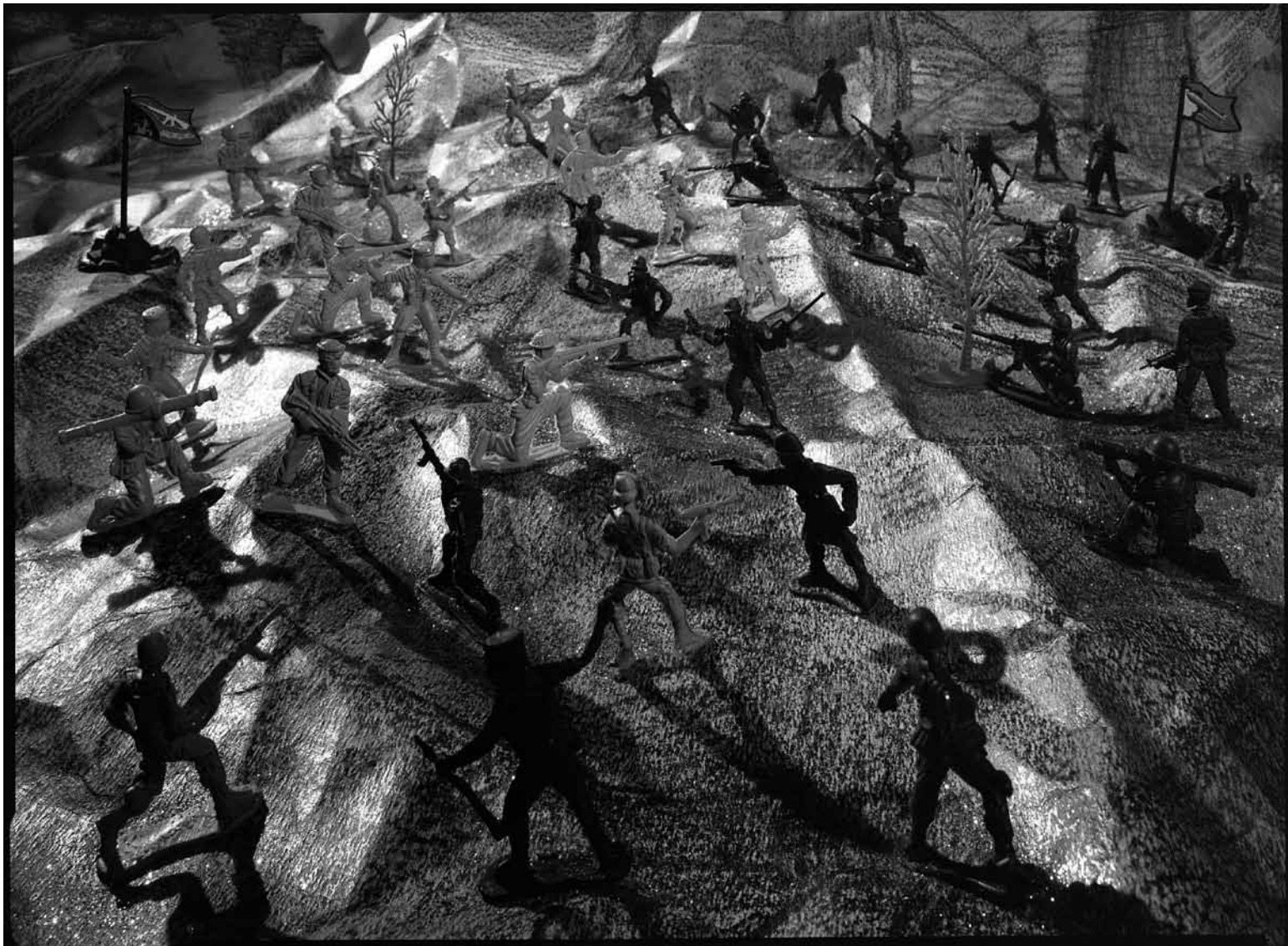
Марица Радојчић

Мариела Цветић

Подтекст

2013, црно-бели принт на папиру, 157x250 cm

Ђорђе Одановић

Графитно поље сукоба

2013, фотографија, ламбда принт, 70x90 cm

ИЗЛОЖБА РЕАЛИЗОВАНА СРЕДСТВИМА
СЕКРЕТАРИЈАТА ЗА КУЛТУРУ ГРАДА
БЕОГРАДА

ИЗДАВАЧ
ПРОДАЈНА ГАЛЕРИЈА «БЕОГРАД»
Косанчићев венац 19, Београд, Србија
Тел/факс 011 30 33 923
Тел 011 32 87 325
pgb.gal@sbb.rs
www.galerijabeograd.org

За издавача
Михаило М. Петковић, директор

Кустос
Јелена Кривокапић

Уредник издања
Драгица Вуковић

Уметнички савет
Олга Јанчић
Бранко Раковић
Александар – Лека Младеновић
Горан Десанчић

Текст у каталогу
Гордана Каљаловић

Дизајн
Жолт Ковач

Превод
Гордана Каљаловић

Штампа
ГРИД студио, Београд

Тираж
200 примерака

EXHIBITION SUPPORTED BY
SECRETARIAT FOR CULTURE OF
THE CITY OF BELGRADE

PUBLISHER
GALLERY «BEOGRAD»
Kosančićev venac 19, Belgrade, Serbia
+ 381 11 30 33 923
+ 381 11 32 87 325
pgb.gal@sbb.rs
www.galerijabeograd.org

For the publisher
Mihailo M. Petković, director

Curator
Jelena Krivokapić

Catalogue Editor
Dragica Vuković

Art Council
Olga Jančić
Branko Raković
Aleksandar Leka Mladenović
Goran Desančić

Text in Catalogue
Gordana Kaljalović

Design
Žolt Kovač

Translation
Gordana Kaljalović

Printed by
GRID studio, Belgrade

Print run
200

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

73/76:069.9(497.11)"19/20"(083.824)
73/76.071.1(497.11)"19/20"(083.824)

КАЉАЛОВИЋ, Гордана, 1951-

Графит, материја и енергија спиритуалне територије = Graphite matter and energy of spiritual territory : Продајна галерија "Београд", Железнички музеј, март-април 2013. / [текст у каталогу Гордана Каљаловић = text in catalogue Gordana Kaljalović ; превод Гордана Каљаловић ; translation Gordana Kaljalović]. - Београд : Продајна галерија "Београд" = Belgrade : Gallery "Beograd", 2013 (Београд : Грид студио). - [12] стр. : илустр. ; 22 X 22 cm

Податак у аутору преузет из колофона. - Тираж 200. - Summary

ISBN 978-86-6141-045-1

а) Ликовна уметност - Србија - 20-21в - Изложбени каталози

COBISS.SR-ID 197380620

Аутор изложбе захваљује на сарадњи
тиму Продајне галерије Београд и директору Михаилу Петковићу,
Железничком музеју и управнику Синиши Јочићу

Пријатељ галерије

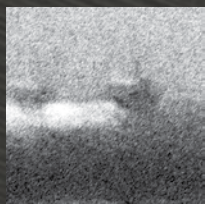

Силвија Метзгер

Слагалица

2012, графит и оловке у боји на папиру, 100x100 cm

www.galerijabeograd.org